



Entitats Catalanes
d'Acció Social

Universitat
de Girona

L'estigma de la vulnerabilitat social: reptes i accions

RELATORIA de la VIII Jornada d'Acció Social, organitzada per ECAS en col·laboració
amb la Facultat d'Educació i Psicologia de la Universitat de Girona

Maig 2025



Amb el suport de:



Dipsalut

Organisme de Salut Pública
Diputació de Girona



acciosocial.org

1. Introducció	3
2. Marc teòric “Sobre l’estigma. Trenquem barreres” amb Pilar Albertín	4
2.1 Qui no s’ha sentit estigmatitzat?	4
2.2 Què és l’estigma?	4
2.3 L’origen estructural de l’estigma	5
2.4 Funció i dispositius de l’estigma	7
2.5 Com trencar l’estigma?	7
2.6 Conclusions	8
3. Ponència “Narratives que expulsen: de l’estigma als discursos d’odi” amb Jordina Arnau	8
3.1 Definició i perill del discurs d’odi	9
3.2 Origen dels discursos d’odi	10
3.3 Estratègia de l’extrema dreta	11
3.4 Estratègies per combatre-ho	12
4. Taula d’experiències: Diferents mirades des dels col·lectius	13
4.1 Estigma i experiències viscudes	13
5. Conclusions	17
5.1 L’estigma: un procés actiu i multiforme	17
5.2 Discursos d’odi: del prejudici a l’hostilitat	18
5.3 Testimonis i pràctiques transformadores	18
5.4 Reptes i compromisos per avançar	19
5.5 Tancament	20
6. Cloenda	20
7. Continguts digitals	20
7.1 Nota de premsa	20
7.2 Gravació jornada	20

1 Introducció

La vuitena edició de la Jornada d'Acció Social ha estat marcada per un debat profund i necessari entorn de l'estigma que afecta les persones en situació de vulnerabilitat social.

Aquest estigma, sovint invisible i silenciós, però molt present en les dinàmiques socials, condiciona les oportunitats, la participació i la dignitat de molts col·lectius exclosos. La jornada ha volgut posar sobre la taula aquesta realitat i, alhora, generar espais de diàleg i reflexió que permetin avançar cap a una transformació social real i efectiva.

L'acte ha iniciat amb la intervenció institucional de **Marta Bàrbara**, vicepresidenta d'ECAS, que ha donat la benvinguda a les persones assistents subratllant el caràcter subtil però profund de l'estigma. Ha incidit en com aquest mecanisme social, opera sovint de manera silenciosa, generant barreres invisibles, però poderoses que limiten l'accés als drets, la inclusió i el benestar de moltes persones.

En la mateixa línia, ha posat èmfasi en la necessitat de continuar lluitant pels drets humans com a eix fonamental de l'acció social. Ha apel·lat a la importància de desenvolupar una mirada més oberta i empàtica que permeti entendre i combatre els estigmes que recauen sobre les persones més vulnerables.

Segons **Marta Bàrbara**: “*Només mitjançant una resposta col·lectiva i compromesa es podrà avançar cap a una societat que no només reconegui la diversitat, sinó que també la valori i la integri com un actiu social imprescindible*”.

Marta Bàrbara fa referència també a **Enric Molist**, president de la Taula d'entitats del tercer Sector, que va morir el passat 3 de març, i amb la qual aquesta vuitena jornada d'acció social se'l vol homenatjar.

Així, aquesta vuitena edició de la Jornada d'Acció Social, s'ha consolidat com un espai per construir discurs col·lectiu, intercanviar experiències i promoure una acció transformadora. Tot plegat amb un objectiu clar: **fomentar una societat més justa, igualitària i inclusiva**. Capaç de trencar els murs de l'estigma i garantir que totes les persones puguin viure amb dignitat i oportunitats reals.

En aquest sentit, **Anna Planas**, vicedegana de la Universitat de Girona ha fet una crida a les persones professionals i estudiants de l'àmbit social perquè prenguin consciència del seu paper com a agents actius en el territori, amb la capacitat i la responsabilitat de revisar, qüestionar i adaptar les seves pràctiques professionals a les necessitats reals de les persones a les quals acompanyen.



Inici de la jornada amb la intervenció institucional de Marta Bàrbara, vicepresidenta d'ECAS.

Marc teòric “Sobre l'estigma. Trenquem barreres” amb Pilar Albertín

La Dra. **Pilar Albertín** és doctora en Psicologia Social i diplomada en Infermeria. Compta amb una trajectòria acadèmica destacada com a professora titular a la Universitat de Girona des de 1995, on imparteix Psicologia Social. També ha col·laborat amb altres universitats catalanes com la Universitat Autònoma de Barcelona, la Universitat de Barcelona i la Universitat Oberta de Catalunya.

La seva recerca se centra en temes com l'estigma en col·lectius vulnerables, la violència de gènere, la diversitat sexual i els treballs subalterns, abordant-los des d'una perspectiva de gènere i mitjançant metodologies interpretatives, etnogràfiques i crítiques-reflexives. Ha dirigit projectes com “*Violència de gènere en la parella: entre la violència psicològica i les desigualtats en la intervenció institucional*” (2015), “*Treball sexual en zona transfronterera: navegant als marges per reobrir el debat*” (2019) i “*Trencant el silenci: dones en economies submergides. Pràctica de poder i resistència*” (2023). Aquests treballs han estat finançats per institucions com el Ministeri d'Igualtat, l'Institut de les Dones i el Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada.

Actualment, participa en projectes europeus i en una iniciativa de cooperació amb Mèxic, i està involucrada en iniciatives acadèmiques i comunitàries per incorporar metodologies docents innovadores en l'àmbit de la violència de gènere.

2.1 Qui no s'ha sentit estigmatitzat?

Pilar Albertín va iniciar la seva ponència amb una pregunta retòrica per fer-nos reflexionar: “*Qui no s'ha sentit estigmatitzat alguna vegada?*”

Va posar exemples reals: persones amb drogodependències que reivindiquen la seva ‘bondat’ més enllà de l'etiqueta social, i dones víctimes de violència de gènere que sovint interioritzen sentiments de culpa, perpetuant així el seu estigma.

Aquesta mirada vol posar en evidència que l'estigma és transversal i afecta múltiples col·lectius de manera profunda i diversa.

2.2 Què és l'estigma?

Segons l'expert Erving Goffman (1963), l'estigma és un procés social que fa que algunes persones siguin vistes ‘diferents’ o ‘menys valuoses’, i això les deshumanitza. En lloc de reconèixer la seva diversitat i complexitat, la societat les classifica en categories molt tancades i rígides. Aquest procés crea obstacles que impedeixen que aquestes persones tinguin accés a les mateixes oportunitats i drets que la resta.

Els sis elements principals que expliquen com funciona aquest procés d'estigmatització són:

- **Etiquetatge:** posar una etiqueta negativa a una persona o grup, com per exemple ‘poc fiable’ o ‘perillós’.

- **Creences culturals:** aquestes etiquetes es reforcen perquè la societat accepta i comparteix prejudicis i estereotips sobre aquests grups.
- **Diferenciació ‘ells-nosaltres’:** es crea una divisió clara entre ‘nosaltres’ (els que estan dins del grup social acceptat) i ‘ells’ (els estigmatitzats).
- **Discriminació:** aquestes diferències es tradueixen en accions que exclouen o marginen les persones estigmatitzades.
- **Pèrdua de drets i participació:** les persones afectades veuen restringits els seus drets i la seva capacitat per participar plenament en la societat.
- **Absència de poder:** a més, aquestes persones tenen molt poca influència o capacitat per canviar la seva situació o defensar els seus drets.

Cal tenir en compte que no tots els grups són igualment estigmatitzats. Aquells que tenen poder social, esmenta **Pilar Albertín**, acostumen a escapar-se d'aquesta situació i no pateixen els mateixos nivells d'estigma.

2.3 L'origen estructural de l'estigma

L'origen estructural de l'estigma es troba en dues dimensions que s'alimenten mútuament: l'**estigma social** i l'**estigma institucionalitzat**. Aquestes formes d'estigma no són només qüestions individuals o situacions aïllades, sinó que estan arrelades en les estructures i dinàmiques socials que condicionen el funcionament de la societat en el seu conjunt.



Ponència de Pilar Albertín: "Sobre l'estigma. Trenquem barreres".

2.3.1 Estigma social

És un fenomen que no només afecta individus, sinó que està profundament arrelat en l'estructura social. L'estigma s'expressa i es manté per tres sistemes estructurals principals:

HETEROPATRIARCAT

Aquest sistema imposa rols de gènere rígids i desiguals, segons els quals es classifica i jutja la conducta de les persones, especialment de les dones.

Per exemple, la prostitució com a treball sexual és estigmatitzada perquè desafia la imatge social de la 'dona bona' segons les normes patriarcals dominants, dividint les dones en 'bones' o 'dolentes'. Això, segons **Albertín**, genera discriminació i exclusió.

COLONIALITAT

Es refereix a la persistència de dinàmiques colonials que invisibilitzen i exclouen determinats col·lectius. Un cas clar és la marginació de les persones amb malalties mentals, que pateixen una doble opressió: la social, i la que deriva de la manca de reconeixement i recursos, heretada d'un marc colonial que encara silencia aquestes realitats.

CAPITALISME

Aquest sistema econòmic genera desigualtats que es tradueixen en estigma. Per exemple, els joves marginats que entren en el sistema penal es veuen reforçats per un estigma que dificulta la seva reinserció social i laboral, perpetuant la seva exclusió.

2.3.2 Estigma institucionalitzat

L'estigma institucionalitzat es refereix a com les institucions —tant públiques com privades— contribueixen a mantenir i reforçar les desigualtats a través de les seves normes, polítiques, procediments i pràctiques.

Aquest tipus d'estigma no només es manifesta en actituds individuals, sinó que està integrat i normalitzat en el funcionament diari de les estructures socials que regulen la vida ciutadana, com ara els sistemes educatius, sanitaris, laborals, legals i administratius.

En concret, l'estigma institucionalitzat, diu **Pilar Albertín**, que es manifesta quan aquestes institucions dissenyen o apliquen normatives i polítiques que, encara que sovint de manera indirecta o implícita, limiten els drets, l'accés a recursos i les oportunitats de les persones i col·lectius en situació de vulnerabilitat.

Per exemple, poden existir requisits burocràtics que dificulten l'accés a l'habitatge, a l'educació o a l'atenció sanitària per a certs grups, o pràctiques laborals que exclouen persones amb determinades condicions de salut o situacions socials. Aquestes limitacions institucionalitzades consoliden la seva marginació social i perpetuen un cercle de vulnerabilitat i discriminació.

Així, es crea un sistema on les persones afectades no només pateixen prejudicis socials, sinó que també es troben amb barreres estructurals que restringeixen la seva autonomia i participació plena en la societat. Aquesta doble pressió —social i institucional— reforça la invisibilitat i la discriminació que pateixen molts col·lectius vulnerables, i posa en evidència la necessitat d'una transformació profunda que inclogui reformes polítiques i institucionals per garantir la igualtat real de drets i oportunitats.

2.4 Funció i dispositius de l'estigma

L'estigma funciona com un mecanisme que desvia la mirada de la societat dels problemes estructurals, centrant-se en les persones que s'aparten de la norma imposada pels discursos dominants.

Aquesta etiqueta concentra trets que amenacen la subjectivitat legítima, projectant sobre l'altre, allò que rebutgem en nosaltres mateixos, com por o vulnerabilitat.

Així, l'estigma exclou i margina, però també protegeix l'ordre social establert, implicant qüestionar les causes profundes de la desigualtat. Per superar-lo, cal no només incloure els col·lectius estigmatitzats, sinó revisar les estructures i discursos que el generen.

2.5 Com trencar l'estigma?

Pilar Albertín proposa quatre línies d'acció per superar l'estigma:

- **Desobeir les regles imposades** pel capitalisme, el colonialisme i l'heteropatriarcat.
- **Promoure la rebel·lió col·lectiva** dels estigmatitzats per trencar l'ordre social exclouent.
- **Reconèixer la vulnerabilitat i la interdependència** com a condició humana.
- **Rebutjar les polítiques identitàries** que fragmenten les lluites per gènere, raça i classe, apostant per aliances sòlides i transversals.

2.6 Conclusions

És fonamental posar atenció a la interiorització de l'estigma, ja que aquest procés no només afecta la percepció que les persones tenen d'elles mateixes, sinó que també condiciona la seva participació social i el seu benestar emocional.

Reconèixer i qüestionar aquesta interiorització és un pas clau per desmuntar prejudicis i fomentar una autoestima resilient en els col·lectius afectats.

A més, és necessari practicar una reflexió crítica i situada, que permeti comprendre les realitats diverses i contextuals en què es manifesten les experiències de discriminació i vulnerabilitat.

Aquesta mirada crítica, segons **Albertín**, ha d'anar més enllà de les generalitzacions i atendre les especificitats culturals, socials i històriques que influeixen en cada cas.

Crear aliances sòlides amb els col·lectius afectats esdevé una estratègia essencial per garantir que les intervencions i les polítiques socials siguin realment inclusives i respectuoses. Aquestes aliances, no només potencien la veu dels col·lectius, sinó que també afavoreixen la cocreació de solucions que responen a les seves necessitats reals.

Fomentar una consciència positiva sobre la diversitat i la vulnerabilitat contribueix a transformar les percepcions socials, promovent una mirada que valora la diferència com una riquesa i reconeix la vulnerabilitat com una condició humana compartida que mereix ser atesa amb respecte i empatia.

Finalment, prioritzar les relacions de cura com a eix central de les pràctiques socials suposa apostar per una transformació profunda en la manera com ens relacionem, on la solidaritat, el suport mutu i l'atenció a les necessitats de l'altre esdevenen fonaments indispensables per construir una societat més justa i equitativa.

3

Ponència “Narratives que expulsen: de l'estigma als discursos d'odi” amb Jordina Arnau

La **Jordina Arnau** és una destacada periodista i comunicadora especialitzada en l'anàlisi política i social. Amb una trajectòria marcada per la seva rigorosa investigació, **Arнау** ha aprofundit en temàtiques de gran rellevància històrica i actual, especialment en l'estudi del feixisme. Entre les seves obres més reconegudes destaquen llibres com “*Els feixismes a Europa: un llegat que perdura*” i “*Memòria i resistència: el feixisme en el segle XX*”, que exploren amb detall les arrels, les conseqüències i les manifestacions contemporànies d'aquests moviments autoritaris, presents en l'actualitat.

3.1 Definició i perill del discurs d'odi

L'estigma social és un fenomen complex que no només genera discriminació, sinó que sovint actua com un mecanisme d'exclusió que afecta diversos àmbits essencials de la vida, com el laboral, l'educatiu, el sanitari i el social.

Jordina Arnau ha analitzat en profunditat com aquest estigma impacta especialment en col·lectius vulnerables, com les persones migrades, les comunitats gitanes o les persones sense llar. Destaca que el discurs d'odi, més enllà de ser una expressió verbal, incita a l'odi real, a la discriminació i a la violència contra aquests grups. I aquesta dinàmica, es torna especialment perillosa quan esdevé part de l'agenda pública i de la narrativa dominant.

Aquest tipus de discurs no només ataca individus de manera directa, sinó que també alimenta prejudicis i fomenta divisions socials que poden desembocar en la marginació, l'exclusió i fins i tot la violència sistemàtica contra col·lectius vulnerables. És una eina de poder que reforça les jerarquies i les desigualtats existents, perquè sovint es dirigeix a reforçar estereotips i narratives discriminatòries acceptades socialment.

Una característica clau del discurs d'odi és que desvia l'atenció dels veritables responsables dels problemes socials, fent que la mirada col·lectiva se centri en grups marginats o minoritaris, en comptes de qüestionar les estructures de poder i les causes profundes de la desigualtat.



Jordina Arnau durant la seva ponència: "Narratives que expulsen: de l'estigma als discursos d'odi".

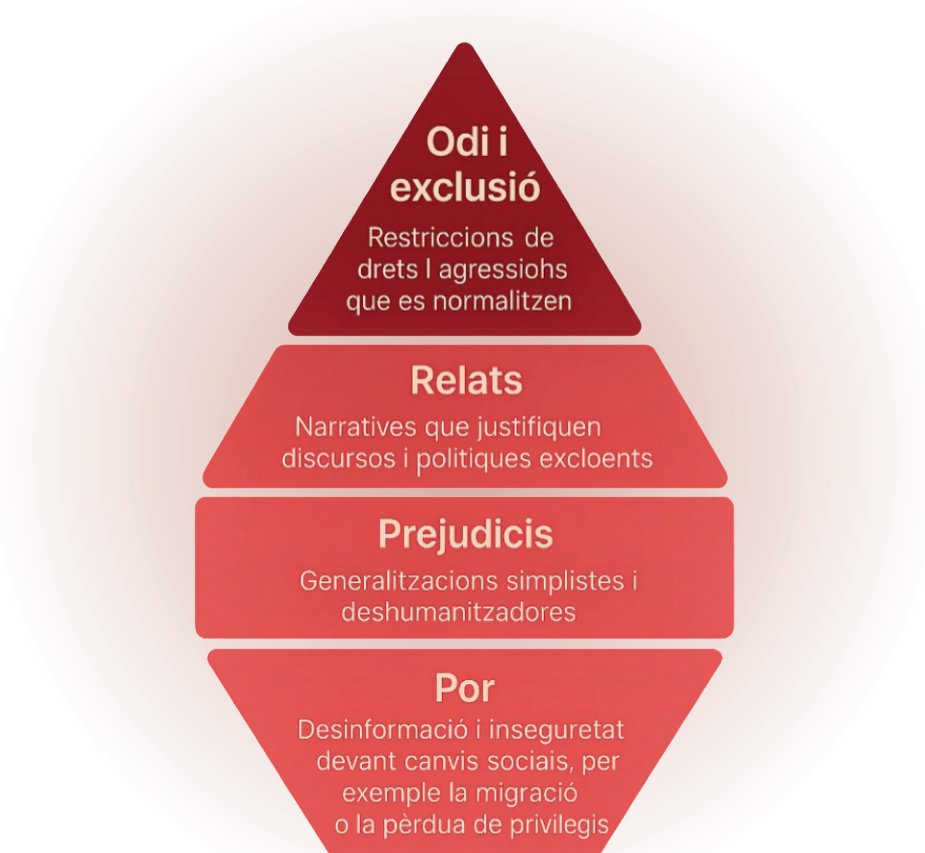
Com diu **Jordina Arnau**: “*mirem cap al costat i no cap amunt*”, evitant així criticar els fonaments de les institucions, les polítiques o els sistemes econòmics que generen i perpetuen la injustícia.

Per això, combatre el discurs d'odi no només implica rebutjar les expressions individuals de discriminació, sinó també analitzar críticament i transformar les estructures socials i les pràctiques institucionals que el permeten i el reforcen.

3.2 Origen dels discursos d'odi

El procés d'aparició del discurs d'odi es desenvolupa en quatre nivells:

- **Por**: desinformació i inseguretat davant canvis socials, per exemple la migració o la pèrdua de privilegis.
- **Prejudicis**: generalitzacions simplistes i deshumanitzadores.
- **Relats**: narratives que justifiquen discursos i polítiques excloents.
- **Odi i exclusió**: restriccions de drets i agressions que es normalitzen.



3.3 Estratègia de l'extrema dreta

L'odi no apareix de manera espontània. Es construeix. I es fa mitjançant una estratègia comunicativa per part de l'extrema dreta, ben pensada, amb l'objectiu de dividir, deshumanitzar i, sobretot, consolidar una hegemonia cultural i emocional que permeti legitimar polítiques autoritàries i excloents.

Aquesta construcció s'inicia amb un estigma. L'estigma és un senyal que marca determinats col·lectius com a diferents, com a amenaça. I és des d'aquest punt de partida, que es comença a sembrar la por. Aquesta por no és el resultat de la realitat objectiva, sinó d'una manipulació emocional alimentada per discursos simplistes i distorsionats. Així, segons **Jordina Arnau** “*es construeixen enemics imaginaris sobre els quals recau la culpa sobre certs col·lectius*”.

Un exemple clar d'això és el discurs sobre la migració. Frases com “*tots els migrants són violents*” no només són falses, sinó que responen a una voluntat de generar alarma social, associar inseguretat amb la diferència i, en última instància, justificar restriccions de drets. Aquestes afirmacions creen un relat d'odi que no només censura i discrimina, sinó que també normalitza l'exclusió i la repressió.

El mateix patró s'aplica a altres col·lectius, com el feminista. Es presenta el moviment feminista com una amenaça per a la família tradicional. Això dona lloc a una narrativa plena de tòpics: les feministes són ‘*exagerades*’, ‘*violentes*’, ‘*insuportables*’.

A partir d'aquests prejudicis, es generen missatges virals i fins i tot campanyes públiques (com autobusos amb lemes masclistes) que converteixen el menyspreu en sentit comú.

Aquestes estratègies no són aïllades. Formen part d'una ofensiva internacional de caràcter reaccionari, populista i autoritari que opera de manera transversal, més enllà de sigles i partits.

L'extrema dreta actual ha entès que el poder real ja no es juga només a les urnes, sinó en l'àmbit de l'hegemonia cultural i comunicativa. Així ho explica **Jordina Arnau**, on exposa que l'extrema dreta ha desplegat, des dels anys 70, una estratègia sofisticada per connectar amb els joves, utilitzant màrqueting polític i eines digitals per fer el seu discurs més digerible i atractiu.

La desinformació, els relats simplificats i la saturació informativa fan que el discurs de l'odi sigui percebut com una opinió legítima. Figures com Donald Trump o Elon Musk en són exemples paradigmàtics: presenten discursos perillosos amb una estètica que els fa menys amenaçadors, sovint des de l'absurd o la provocació. Aquesta estètica, busca minimitzar el perill real d'un autoritarisme que “*no necessita vestir botes militars per imposar-se*”, diu **Jordina Arnau**.

L'estratègia funciona gràcies a una infraestructura molt potent. D'una banda, hi ha els *think tanks*, laboratoris d'idees que defineixen marcs ideològics, identifiquen enemics comuns i proporcionen discursos emocionals que es poden replicar en diferents contextos. Aquests espais, estan finançats per interessos privats que aposten clarament per una agenda conservadora i d'exclusió.

D'altra banda, els altaveus són els mitjans de comunicació generalistes —o els propis mitjans afins a l'extrema dreta— que amplifiquen aquests discursos.

I, finalment, les xarxes socials, que juguen un paper clau com a canals virals: escampen els missatges ràpidament i amb una càrrega emocional molt alta, especialment entre els sectors més joves.

L'efecte és devastador. Vulneració de drets, retrocés, polarització social. Però més enllà dels fets puntuals, el perill real rau en la normalització del pensament autoritari, en la transformació del discurs de l'odi en una opció més dins del debat públic.

Aquesta banalització de l'odi, segons **Jordina Arnau**, és l'objectiu principal d'una ofensiva cultural que no busca tant convèncer com desorientar, confondre, i saturar el discurs públic fins que la mentida i la violència verbal esdevinguin paisatge quotidià.

3.4 Estratègies per combatre-ho

Per contrarestar aquest fenomen, cal una resposta que també sigui cultural, emocional i col·lectiva. Cal canviar el relat, posar al centre l'empatia, la complexitat, la humanitat. Oferir espais de comunicació que visibilitzin la diversitat com a valor, no com a amenaça.

I, sobretot, teixir resistències socials que parteixin del vincle, del suport mutu, de l'organització comunitària.

“Quan el discurs de l'odi busca desfer vincles i sembrar desconfiança, la millor resposta és el teixit humà, la xarxa i la solidaritat”.

Per fer front a aquest fenomen, és imprescindible canviar el relat dominant actual. Aquest canvi ha de basar-se en **l'empatia i la complexitat**, creant espais on es pugui visualitzar la humanitat de totes les persones, més enllà de les etiquetes i estereotips simplificadors. Mostrar històries reals, diversitat d'experiències i perspectives ajuda a trencar prejudicis i a humanitzar 'l'altre'.

En segon lloc, **cal visibilitzar la diversitat com a força**, integrant-la plenament en tots els àmbits comunicatius. Això significa no només reconèixer la pluralitat de cultures, identitats i realitats, sinó també garantir que formi part activa i central dels missatges, de la representació social i de les narratives mediàtiques.

Finalment, és vital construir **un teixit de resistència col·lectiva**. Cal connectar persones i organitzacions per activar l'empatia en comptes de la por, fomentant la solidaritat i la cooperació. On hi ha teixit humà, on es fan xarxes sòlides, es crea un entorn resistent als discursos d'odi. Les associacions, moviments socials i comunitats tenen un paper clau per generar aquests espais de suport mutu i activisme compartit.

Taula d'experiències: Diferents mirades des dels col·lectius

4.1 Estigma i experiències viscudes

La taula d'experiències, dinamitzada per **Mariona Puigdel·lívol**, directora general d'ECAS, vol donar un espai a veus en primera persona que sovint han estat silenciades etiquetades o jutjades. Parlar d'estigma i d'odi no és quelcom fàcil, però durant la vuitena jornada d'acció social es va pretendre parlar des del respecte i des de les experiències viscudes; no amb la voluntat de revictimitzar sinó per reconèixer quines són les resistències i valors compartits entre tots els col·lectius.

Els ponents que van participar-hi, són professionals i persones vinculades a col·lectius vulnerables que van compartir experiències personals i professionals sobre l'impacte de l'estigma:

- 👤 **Ezequiel Francisco** | Graduat en educació social i representant de l'Associació d'Atenció, Serveis i Solidaritat (AASS), que treballa generalment en barris situats a Girona Est com ara Sant Daniel i Vila Roja, on la gran part de població que hi viu és d'ètnia gitana. Es dedica a l'apoderament comunitari, amb serveis orientats a famílies i l'àmbit ocupacional.
- 👤 **Amanda Carolina** | Resident a Font de la Pólvora, participa en el grup juvenil "Joves 4G", està tutelada per l'**Ezequiel Francisco**.
- 👤 **Urbez Pac** | Treballa a la Fundació Oscobe, que gestiona dos àmbits principals: la formació de joves a centres de noves oportunitats i el suport a joves mitjançant pisos d'acollida.
- 👤 **Raluca Balan** | Criminòloga que treballa al servei de mesures penals alternatives, acompanyant persones que compleixen condempnes a través de treballs per a la comunitat.
- 👤 **Francesc Molero** | Ha complert una condemna de sis anys i comparteix la seva experiència personal centrada en el procés de rehabilitació.
- 👤 **Núria Busquets** | Psicòloga general sanitària a ATRA, especialitzada en l'abordatge de problemes d'addiccions i salut mental.
- 👤 **Hamza Errebatí** | Jove vinculat al projecte 360, un programa d'acompanyament a joves en situació vulnerable.
- 👤 **Eduard Consola** | Integrador social a Suara Cooperativa, vinculat al projecte 360, acompanya joves que arriben a Catalunya sense sostre.
- 👤 **Isaac Pi** | Estudiant de la Universitat de Girona que participa en representació dels seus companys de l'assignatura d'Expertesa i Transformació Social.



Taula d'experiències: Diferents mirades des dels col·lectius.

Durant la taula d'experiències, les persones participants van respondre diverses preguntes formulades per fomentar la reflexió i el diàleg col·lectiu.

A través de les seves intervencions, es van compartir vivències, estratègies i mirades sobre com es viu i es combat l'estigma des de diferents àmbits. Aquest espai va permetre visibilitzar realitats diverses:

PREGUNTA N° 1

Creus que totes les persones experimenten en certa manera un determinat estigma?

Urbez Pac destaca que *“hi ha estigmes que són excloents i que generen grans dificultats”*, posant en evidència que no tots els estigmes tenen la mateixa intensitat ni impacte. Alguns estigmes provoquen una exclusió social molt greu, afectant drets bàsics com l'habitatge, la feina o l'accés a serveis, mentre que altres poden ser més subtils però igualment limitadors.

Reconèixer que *“no tots els estigmes són iguals”* és clau per dissenyar intervencions adaptades a les realitats concretes de cada persona i col·lectiu, evitant generalitzacions i promovent un acompanyament que respecti la diversitat d'experiències i necessitats.

PREGUNTA N° 2

Quan et vas adonar per primer cop que et miraven diferent?

Núria Busquets explica com l'estigma es manifesta en petites accions quotidianes que passen gairebé inadvertides, però que marquen profundament: *“Quan surts al carrer amb un grup de gent de centres residencials, pots notar com alguns vianants canvien de vorera, com agafen la bossa amb més força... Són detalls que la persona identifica i que es repeteixen contínuament, fent que l'estigma sigui un pes constant”*.

Raluca Balan posa de manifest l'existència d'estigmes institucionals dins l'àmbit penal: *“Hi ha prejudicis molt arrelats segons la nacionalitat, i sovint es percep un tracte de rebuig. Alguns delictes, especialment els relacionats amb temes sexuals, provoquen una estigmatització encara més dura”*.

Hamza Errebati comparteix una experiència personal: *“Quan entro als supermercats, el personal de seguretat em vigila més que a qualsevol altra persona. Sempre sento la necessitat de dir que no soc allà per robar”*.

Isaac Pi reflexiona amb honestedat sobre les pròpies actituds socials: *“Moltes vegades, des de l'àmbit social, també acabem estigmatitzant les persones a qui hauríem d'ajudar”*.

Ezequiel Francisco denuncia la discriminació que pateix el poble gitano: *“Només pel fet de viure a la Font de la Pólvera, ja són descartats en molts processos de selecció, com si aquesta circumstància fos un impediment irrefutable”*. **Amanda Carolina** constata i comparteix una experiència dolorosa que posa en evidència l'exclusió basada en prejudicis: *“Per ser gitana i viure on visc, ja em van descartar del procés de selecció, sense ni tan sols donar-me una oportunitat”*.

Finalment, **Eduard Consola** exposa les barreres administratives que dificulten la integració i l'accés a drets bàsics: *“En temes d'estrangeria, has d'estar empadronat dos anys per optar a la regularització i no haver tingut cap irregularitat. Però com pot una persona estar dos anys sense treballar, quan necessita recursos per viure i formar part de la societat?”*.

PREGUNTA N° 3

Quines estratègies utilitzeu per afrontar aquestes situacions?

Francesc Molero comparteix una experiència personal marcada per la superació: *“El món de les drogues t'arrossega, i el consum desmesurat em va portar a cometre delictes. No es pot dir mai ‘no aniré a la presó’, perquè la vida et posa a prova. Abans, la meua existència era plena de mentides. Curiosament, jo mai no he percebut estigma directe, però la meua parella sí que l'ha rebut, cosa que posa en relleu com aquest judici social pot afectar també els entorns més propers”*.

Urbez Pac explica una part essencial del seu treball amb joves migrants: *“Gran part de la nostra tasca és ajudar-los a entendre el seu propi estigma, fent-los veure que no en són culpables, però que han d'estar preparats per anticipar-se a ell. Aquesta consciència els dona eines per enfrontar-se amb més força a la realitat”*.

Raluca Balan aporta una reflexió clau sobre diferents tipus d'estigma: *“És important distingir entre l'estigma institucional, que ve de fora, i l'estigma propi, que les persones interioritzen. Per això cal crear espais d'escolta i reflexió, perquè sovint només es focalitza en l'autocàstig, quan el veritable canvi implica reconèixer i treballar amb ambdós”*.

PREGUNTA N° 4

En quin moment us heu sentit escoltades o com a professionals heu detectat que la persona atesa ha estat escoltada?

Eduard Consola fa èmfasi en què: *“Per trencar l'estigma, cal conèixer la persona. Quan t'hi apropes de debò, el prejudici es comença a desdibuixar, perquè la realitat, les històries i la humanitat que hi ha al darrere fan caure les idees preconcebudes”*.

Isaac Pi posa el focus en la força transformadora del reconeixement: *“Una manera poderosa de desestigmatitzar és fer visible la capacitat de les persones. Quan algú que forma part d'un 'collectiu vulnerable' arriba a la universitat, no només trenca barreres personals, sinó que també desmunta prejudicis i transforma la mirada col·lectiva”*.



Participants que van formar part de la taula d'experiències durant la jornada.

PREGUNTA N° 5

Què hauríem de tenir en compte les entitats socials a l'hora d'acompanyar a les persones ateses?

Núria Busquets reflexiona sobre la responsabilitat dels professionals a l'hora d'acompanyar les persones amb respecte i dignitat: *“Hi ha una tendència al paternalisme que hem de qüestionar. Cal situar la persona al centre, reconeixent que té capacitat de decisió sobre la seva pròpia vida. Quan decidim per ella, li neguem aquesta autonomia. Treballar l'estigma propi és fonamental per poder iniciar un procés real de canvi i apoderament”*.

Isaac Pi afegeix la importància de revisar el llenguatge i les actituds professionals: *“Hem de donar espai a la persona, confiar-hi de debò. Canviar el discurs és clau, no es tracta de dir-li ‘jo t'ajudaré’, sinó de transmetre-li ‘tu ho faràs’, perquè pugui reconèixer el seu propi valor i potencial”*.

Hamza Errebati, des de la vivència personal, resumeix l'impacte que pot tenir una mirada o una actitud: *“Les mirades de la gent poden fer molt mal. Però també he trobat professionals que m'han mirat diferent, que m'han fet sentir capaç i m'han canviat la vida”*.

5 Conclusions

La vuitena Jornada d'Acció Social ha posat el focus en un dels fenòmens més invisibles però més devastadors per a la cohesió social: l'estigma. Un estigma que neix sovint de la ignorància, es perpetua a través de prejudicis i discursos simplificadors, i s'expressa tant en actituds quotidianes com en estructures institucionals i polítiques.

La jornada ha deixat clar que l'estigma no és només una qüestió d'opinions individuals o prejudicis personals, sinó que és **un mecanisme social estructural**, arrelat en sistemes com l'heteropatriarcat, la colonialitat i el capitalisme.

Aquests marcs generen jerarquies de valor que situen determinats col·lectius —persones migrades, amb addiccions, amb trastorns de salut mental, joves tutelats o delinqüents rehabilitats, etc.— en posicions de desavantatge, deshumanització i exclusió.

5.1 L'estigma: un procés actiu i multiforme

Tal com **Pilar Albertín** ha exposat, l'estigma funciona mitjançant un procés en què es classifiquen les persones segons etiquetes negatives que esdevenen part de la seva identitat pública. Aquest procés implica:

- **Etiquetatge**, basat en estereotips culturals.
- **Exclusió i discriminació**, que sovint es tradueix en pèrdua d'oportunitats i drets.
- **Interiorització**, que destrueix l'autoestima i la capacitat d'agència de les persones afectades.

Aquest autoestigma esdevé un dels obstacles més difícils de superar, ja que limita l'autopercepció, l'acció i el desig de transformació personal i col·lectiva.

5.2 Discursos d'odi: del prejudici a l'hostilitat

Jordina Arnau ha evidenciat com l'estigma pot ser amplificat i transformat en odi quan entra en joc la narrativa de l'extrema dreta. Mitjançant estratègies comunicatives molt sofisticades, l'odi es converteix en eina política i cultural que:

- Simplifica la realitat social.
- Canalitza el malestar cap als col·lectius vulnerables.
- Crea enemics imaginaris.
- Erosiona els fonaments de la convivència democràtica.

Per això, **fer front a l'estigma també és una lluita per la defensa dels drets humans i la democràcia**. Implica generar nous relats que connectin amb l'empatia, la complexitat i la diversitat com a valors de cohesió.

5.3 Testimonis i pràctiques transformadores

La taula d'experiències ha estat un dels espais més potents de la jornada, ja que s'ha escoltat persones que viuen l'estigma en primera persona i a professionals compromesos amb la seva transformació.

Les seves aportacions permeten destacar diversos eixos d'aprenentatge:

- **Visibilitzar l'estigma latent:** petits gestos o silencis socials poden carregar una gran violència simbòlica. El simple fet de ser gitana, migrant o sortir d'un centre tutelat pot comportar vigilància, recel o exclusió sense cap motiu objectiu.
- **Reconeixement del dret a decidir:** professionals com **Núria Busquets** alerten sobre el paternalisme que sovint guia les intervencions socials. Trencar amb aquesta actitud implica confiar realment en la capacitat de decisió de la persona i situar-la al centre del seu procés.
- **Trencar l'autoestigma:** l'acompanyament ha de permetre que la persona reconegui el valor de la seva història i el seu potencial. Com ha dit **Isaac Pi**, cal canviar el discurs de '*jo t'ajudaré*', per '*tu ho faràs*', fomentant l'autonomia i l'empoderament.
- **Relacions significatives com a clau de canvi:** com ha compartit **Hamza Errebati**, la mirada d'un professional pot ser devastadora o reparadora. La diferència rau en si s'apropa des del judici o des de l'escolta.
- **La dimensió col·lectiva de la resposta:** **Urbez Pac** i **Raluca Balan** han insistit en la importància de treballar des de l'anticipació i la consciència. No només es tracta d'atendre persones, sinó de preparar-les per viure en un sistema que pot rebutjar-les. Aquest treball ha de ser també estructural, transformador i col·lectiu.

5.4 Reptes i compromisos per avançar

De les intervencions i reflexions compartides durant la jornada, en podem extreure diversos reptes clau:

Visibilitzar l'estigma com a fenomen estructural

i no com a responsabilitat individual.

Denunciar i combatre l'estigma institucionalitzat

que, sovint, es camufla darrere de protocols i normatives aparentment neutrals.

Humanitzar les narratives

que envolten les persones en situació de vulnerabilitat, fent visibles les seves històries, capacitats i aportacions.

Formar i transformar els professionals socials

per adoptar una mirada crítica, empàtica i compromesa.

Crear aliances amb els col·lectius afectats,

implicant-los en el disseny de serveis, polítiques i discursos que els afecten.

Construir resistència col·lectiva

per fer front a discursos d'odi, i transformar la cultura política i comunicativa dominant.

5.5 Tancament

Sergi Pascual, membre de la Comissió territorial d'ECAS a Girona ha protagonitzat el tancament de la jornada amb la idea que **“trencar l'estigma és un acte profundament polític i radicalment humà”**. És una crida a mirar més enllà de les etiquetes, a qüestionar les estructures que perpetuen l'exclusió i a caminar col·lectivament cap a una societat on tothom pugui ser reconegut amb dignitat i respecte.

Les mirades que acullen, els discursos que empoderen i les aliances que cuiden són les eines més poderoses que tenim. Segons **Sergi Pascual**: **“Des de l'acció social, tenim el deure i la possibilitat de transformar l'estigma en reconeixement, i la vulnerabilitat en força compartida”**.

6 Cloenda

La jornada sobre l'estigma de la vulnerabilitat social ha estat un espai essencial per visibilitzar una realitat sovint oculta i per compartir eines i experiències que ens permeten avançar cap a una societat més justa i inclusiva.

Hem comprovat que l'estigma no és només un problema individual, sinó un fenomen profundament arrelat en estructures socials i institucionals que cal transformar. La lluita contra l'estigma exigeix un compromís col·lectiu que inclogui la desobediència dels discursos excloents, la rebel·lió solidària dels col·lectius vulnerabilitzats i la construcció de narratives que reconguin la diversitat, la vulnerabilitat i la interdependència com a valors centrals.

Aquest compromís vol donar importància a la cura i l'escolta activa de totes les pràctiques socials i polítiques, fomentant aliances sòlides i la participació activa de les persones estigmatitzades.

Només a través d'aquesta mirada empàtica i transformadora podrem superar els murs de l'exclusió i construir una societat on tothom tingui el dret i l'oportunitat de viure amb dignitat.

Gràcies a totes i tots per la vostra presència, el vostre compromís i les vostres aportacions. Continuem treballant plegats per trencar les cadenes de l'estigma i avançar cap a un futur més humà i solidari.

7 Continguts digitals

7.1 Nota de premsa

[“Si vius a Font de la Pólvora et descarten del procés de selecció”](#).

[“Quan l'estigma ens expulsa: com actuem davant la vulnerabilitat i el discurs d'odi?”](#).

7.2 Gravació jornada

[L'estigma de la vulnerabilitat social: reptes i accions - VIII Jornada d'Acció Social](#).